

Gelouterd worden levert ook zilver op

Preek over Maleachi 3:1-4, 22-24 en Lucas 3:2-6

Ds. C. Kruijswijk Jansen

Het zijn onzekere tijden waar we in leven. Hoe gaat het verder met Europa, blijft Griekenland erin. En de economie, de euro, onze pensioenen? Hoe gaat het verder met de zorg? Ben je bang voor de toekomst? Als u het mij eerlijk vraagt ben ik wel een beetje bang. Bert van der Herberg schrijft in het zojuist verschenen kerkblad Paaspartout over de crisis waar we in zitten. "We zullen moeten wennen aan minder, soms veel minder. Het wordt moeilijker de eindjes aan elkaar te knopen; als je nu werkloos raakt zul je eerder in de bijstand komen, we krijgen te maken met hogere belastingen, minder kinderbijslag, geen gratis schoolboeken meer, minder zorg voor kinderen en ouderen. Vooral generatie onder 45 jaar zal het moeilijk krijgen."

Je kunt je in dit alles ook afvragen of inleveren moeilijk is. Is het erg? Dat is de vraag. Ik herinner mij 1979. Terwijl ik mijn eerste huis stond te schilderen, sneeuwden vrienden van ons in Lutjegast, op de grens van Groningen en Friesland, dicht. Een week bleef het dorp afgesloten van de buitenwereld. Bewoners zochten elkaar op, deelden met elkaar. Het was zwaar voor hen. Toen alle ellende achter de rug was, ervoeren ze terugkijkend wat een mooie tijd ze hadden gehad, waarin de saamhorigheid was opgebloeid. Ze waren er voor elkaar geweest. Deze weken lezen we met een groep mensen het boek Vader en zoon krijgen de geest, van Henk en Pieter van Os. Daarin betoogt zoon Pieter dat inspanning veel meer bevrediging geeft dan wanneer je alles maar vanzelf krijgt. Een soap die je zelfs gedachteloos kunt volgen geeft niet zoveel bevrediging als een film waar je je best voor moet doen om te volgen. Inleveren heeft ook goede kanten. Lijden kan louteren. De vraag en de angst blijft natuurlijk wel dat je niet weet hoelang het gaat duren.

Dat woord 'louteren' komt bij Maleachi vandaan. We zongen het ook in Psalm 66 waarmee we de viering begonnen. 'Zoals men erts tot zilver smelt...gelouterd voor uw ogen'. Als je erts als het ware fijn knijpt, dan kan er zilver uitkomen. Niet altijd, niet alle lijden loutert. Daarom blijft het spannend. Maleachi heeft er een hard hoofd in. Hoe moet dat verder met het land? Hij ziet de priesters sjoemelen met de offers, mannen sjoemelen met vrouwen, vrome mensen sjoemelen met God. Het land staat op het spel. Het laatste woord van Maleachi is: 'als het niet verandert, zal het land vernietigd worden'. Als een klokkenluider gaat hij, en met hem al die profeten, rond.

Klokkenluiders kennen we, mensen die aangeven wat er fout is en hoe het beter kan. Een jaar of twintig, vijftig geleiden kwam een militair om die oefende met een grondmijn. De maatschappelijk werker mocht de weduwe vertellen dat het een tragisch ongeluk was. Hij wist wel beter, er werd gewerkt met ondeugdelijk oefenmateriaal. Hij bracht het aan het licht en kreeg het erg moeilijk. Pas onlangs werd hij, versleten door de jaren van strijd, door defensie gerehabiliteerd. Een andere klokkenluider kent u ook, de man die de bouwwereld opschudde omdat hij aan het licht bracht dat er met dubbele boekhouding gewerkt werd. Afgebrand is hij. De laatste die ik noem is de longarts van de het VU-ziekenhuis die eruit werd gezet omdat hij naar buiten bracht dat zijn afdeling niet naar behoren functioneerde. Vorige week kon hij, na een gewonnen proces weer aan het werk. En misschien moeten we Bert in het rijtje scharen als hij in Paaspartout opmerkt: "De autoriteiten durven steeds niet te zeggen hoe slecht we er echt voor staan, bang dat het daardoor nog erger wordt."

Durf je verder te kijken dan vandaag? Van de week zei iemand die met erge ziekte te maken heeft: "Ik kijk niet verder dan vandaag". Een winkelier in de Laanstraat zei onlangs: "Iedere dag heeft genoeg aan z'n eigen kwaad". Wat willen klokkenluiders? Wat wil een profeet als Maleachi eigenlijk? Wat ze willen is toekomst, ze willen dat er geleefd kan en mag worden, dat je er mag zijn, dat je je niet hoeft te bewijzen, dat je je ook niet hoeft te schamen als je er eens niets van terecht hebt gebracht. Wat zij willen is dat we leven zullen met vertrouwen, dat we vertrouwen op moed en kracht en inspiratie.

Het beeld dat Maleachi daartoe gebruikt, is het beeld van 'de weg'. Zo begint hij: "Let op, ik zal mijn bode zenden; hij zal de weg voor mij effenen." Johannes de Doper neemt dat beeld over: "Maak de weg van de Heer gereed, maak recht zijn paden!" Beide hebben dit beeld van de weg van de profeet Jesaja, die het op zijn beurt weer heeft ontleend aan de Babylonische wereld van de ballingschap. De weg is de heerbaan, de processiestraat waarover de god Mardoek jaarlijks in processie op de schouders van de priesters gedragen wordt naar de tempel. Daar wordt hij ieder jaar opnieuw op de troon gezet. Deze troonsbestijging is het teken van de zegen over de chaosmachten, teken van

vernieuwing van schepping en wereld. Wij mensen mogen weer opnieuw beginnen en tot leven komen. Dát is de hoop van dit feest. In het Pergamummuseum in Berlijn zag ik enige jaren geleden de processiestraat. Opgegraven in het oude midden-oosten, nu Irak, is de straat weer opgebouwd, bestaande uit prachtige diepblauwe geglazuurde tegels. Je ziet in je verbeelding de priesters met de mensenmassa erachter door de straten gaan, met de god Mardoek op hun schouders. Er is toekomst!

De koningen hebben dit feest overgenomen en vierten jaarlijks hún troonsbestijgingsfeest, om aan te geven dat met hún regering de wereld zich vernieuwt en de tijd kentert! Dit heidense beeld wordt door de bijbelse schrijvers gebruikt voor de komst van God, om aan te geven dat er toekomst is voor Israël. “Maak de weg van de Heer gereed, maak recht zijn paden! 5 Iedere kloof zal worden gedicht, elke berg en heuvel geslecht, kromme wegen recht gemaakt, hobbelige wegen geëffend; 6 en al wat leeft zal zien hoe God redding brengt.”

Het beeld van de weg is het besef dat God zich bekommert om zijn volk. Het is het intense vertrouwen dat God je niet laat vallen. Het is het visioen waarmee Maleachi zijn profetie eindigt, het vergezicht dat “ouders zich verzoenen met hun kinderen en kinderen zich verzoenen met hun ouders”. Dat wil zeggen dat ouders hun kinderen het goede leven voorleven; zij geven de beloften door. En de kinderen scheppen moed, zij zijn de toekomst.

We gaan te vlug: het is het bijna slot van Maleachi. De allerlaatste regel is: “Anders zal ik het land volledig moeten vernietigen.” Er zit dus een keuze in de toekomst, leven of vernietigen. Dat maakt het spannend. Het gaat om de keuze tot leven. Bert vdH wijst een weg in de sfeer van ons jaarthema ‘Van ei-land naar wij-land’: “Ouderen en jongeren hebben elkaar hard nodig om de komende tien jaar financieel en mentaal te overleven. Dat vergt solidariteit en inlevingsvermogen onder elkaar: Goede gesprekken voeren, eerlijke vragen stellen, niet weglopen voor de problemen, niet meteen over jezelf beginnen. Ouderen kunnen jongeren moed inspreken, ervaringen delen en helpen waar dit mogelijk is.” De meeste ouderen hebben de Tweede Wereldoorlog meegemaakt, ze kennen de schaarste en de angst. De nog ouderen hebben de crisis van de jaren dertig aan den lijve ervaren. Daar kun je vandaag van leren!

De beginvraag was: Ben je bang voor de toekomst. Als ik eerlijk ben, zeg ik daar ja op. Tegelijk zijn daar al die stemmen die we vanmorgen gehoord hebben, van Maleachi, Johannes de Doper. Al die klokkenluiders die ons oproepen om te leven. Leef dicht bij God, lees, overdenk zijn Woord, laat je gezeggen. Leef in eenvoud en vertrouwen, leef in het geloven dat God je niet laat vallen. Zie onder ogen wie je bent, dat je er mag zijn, met elkaar en voor elkaar. Dát is de manier om een ander mens te kunnen worden. Schaarste doet pijn, maar kan ook iets teweeg brengen dat kostbaar is. Als je daar oog voor hebt, kun je er ook door gelouterd worden. In die zin kun je zeggen: “Gelouterd worden levert ook zilver op”.

Amen.